

Tánczos Vilmos székely földműves családban született 1959-ben Csíkszentimréren, a hajdani Csík-Gyergyó vármegyében. Csíkszeredai alap- és középfokú tanulmányait követően, 1979-ben került a kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetemre, ahol magyar-országi szakos hallgatóként szerzett tanári diplomát 1983-ban. A román és az orosz nyelvtudása felsőfokú, az angol nyelvismerete középfokú. Kallós Zoltán tanácsára kezdte el a moldvai magyarok folklórjának kutatását, majd Erdélyi Zsuzsanna *Hegyet hágék, lőtőt lépék* című kötetéből kapott inspirációt az archaikus, apokrif népi imádságok kutatásához. PhD fokozatát a kolozsvári BBTE-n szerezte 1999-ben. Doktori értekezését *Moldvai csángó archaikus népi imádságok. Archetipikus szimbolizáció és élettér* címen nyújtotta be és védte meg. Szövegfolklórral foglalkozó kötetei közül az első 1995-ben jelent meg *Gyöngyökkel gyökereztél. Gyimesi és moldvai archaikus imádságok* címen. Következő könyve *Csapdosó angyal. Moldvai archaikus imádságok és életterük* címen 1999-ben jelent meg. Ezt követte 2000-ben az *Eleven ostya, szép virág. A moldvai csángó népi imák* címen megjelent kötet. Mintegy lezárásaként a tárgykörnek *Nyiss kaput angyal! Moldvai csángó népi imádságok* címen, 2001-ben jelent meg, előbb már említett doktori értekezése.

Felismerte, hogy a moldvai magyar problematika lényege a nyelv, az archaikus csángó nyelvjárás, annak korábbi és mai státusza, változó állapota, az államnyelv hatása és a nyelvcsere irányába mutató tendencia. *Madárnyelven* címen 2011-ben megjelent gyűjteményes kötetének tanulmányaiban kitűnő terepismerettel és nyelvész alaposággal foglalta össze a korábbi dialektológiai és kontaktológiai szakirodalom eredményeit. Azokhoz kapcsolódva fogalmazta meg saját recens nyelvészeti terepkutatásainak megállapításait a nyelvcsere és a nyelvi asszimiláció folyamatairól. A szakmai és a nyelvpolitikai vitákat is vállalta egyes román vitapartnerekkel. Közreműködött abban, hogy a „csángók ügye” nemzetközi fórumok elé kerüljön. A legutóbbi népszámlálás alkalmával a népszámlálási biztos szerepét is elvállalta. Ennek a tárgykörnek korunkban ő a legavatottabb kutatója, ismerője, hiszen az elmúlt negyed évszázadban három alkalommal is elvégezte saját – döntően terepbejárásra alapozott – moldvai csángó népszámlálását.

Érdeklődése és publikációs tevékenysége az évek folyamán egyre bővült, a szövegfolklór mellett kiterjedt a vallásetnológia, a dialektológia, a szocio-lingvisztika és a nyelvpolitika tárgyköreire is, tudományos publikációinak száma igen jelentős. 2019 végéig 16 kötete, 200-nál több tudományos közleménye és 70 esszéje jelent meg magyar, román és angol nyelven. Több mint 20 gyűjteményes kötet és folyóiratszám szerkesztője. Alapos demográfiai, szociológiai áttekintést adott a moldvai magyar települések 20. századvégi nyelvállapotáról. Erről a témáról angol nyelvű tanulmányt is publikált (*The Moldavian Csángós. Question of Demography and Assimilation*. Helsinki, 2009). Tudományos eredményeit

egyetemi oktatói, szerkesztői, a szakmai közéletben vállalt feladatainak végzése mellett érte el.

Az egyetemi oktatásban tanárként 1992 óta vesz részt. A már említett kolozsvári egyetemen végigjárta az oktatói pálya minden lépcsőfokát. Előbb egyetemi előadótanár (2001–2016), majd - 2014. évi habilitációját követően - 2016 óta egyetemi tanár a BBE BTK Magyar Néprajz és Antropológia Tanszékén. Egyetemi előadásait főként a vallásantropológia, a folklorisztika, a moldvai csángó népi kultúra, az antropológiai elméletek és elemzési módszerek tárgyköreiből tartotta és tartja. Kiváló egyetemi oktató, számos egykori tanítványa, doktorandusza dolgozik az erdélyi kutatóintézetek, múzeumok munkahelyein. Iskolateremtő hatása az utóbbi évtizedben egyre jobban körvonalazódik.

Aktív tagja a romániai, a magyarországi és a nemzetközi tudományos közéletnek. 2000–2003 között a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem prorektora, a Sapientia Alapítvány alelnöke, a Kutatási Programok Intézetének igazgatója. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja, az MTA Kolozsvári Akadémiai Bizottság Néprajzi Szakbizottságának elnöke (2000, 2007–). Választmányi tagja a Kriza János Néprajzi Társaságnak, az Erdélyi Múzeum Egyesületnek. Külső tagja a Magyar Néprajzi Társaságnak és a Suomalais-Ugrilainen Seura-nak (Helsinki). Rendes tagja a Szent István Akadémiának (Budapest, 2020–). Visiting professzorként kurzusokat tartott, az ELTE, a Debreceni Egyetem, a Miskolci Egyetem, a Szegedi Egyetem néprajzi és kulturális antropológiai intézeteiben. Sok alkalommal vett részt magyarországi egyetemeken PhD és habilitációs bírálóbizottságaiban, s számos alkalommal az MTA doktora értekezéseknek a bírálatában; néhány alkalommal opponensi vélemény elkészítésével is.

Folyóiratok, könyvsorozatok szerkesztőjeként végzett munkássága: A *Kriza János Néprajzi Társaság Értesítője* (Kolozsvár) felelős szerkesztője 1995–1997 között; *Erdélyi Múzeum* (1998– Kolozsvár) szerkesztője (etnológia, antropológia), *Magyar Kisebbség* (1998–2001, Kolozsvár – szerkesztőbizottsági tag); *Korunk* (Kolozsvár 2019– szerkesztőbizottsági tag); *Acta Siculica* (Sepsiszentgyörgy, 2008–); *Ephemeris Hungarologica*. A Magyarságkutató Intézet magyar és angol nyelven megjelenő folyóirata, szerkesztőbizottsági tag (Budapest 2021–)

Tucatnyi szakmai és állami kitüntetés birtokosa: pl. *Székegyháza-díj* (1998 Csíkszereda, *Székegyháza* folyóirat); *Julianus Alapítvány Díj* (1998 Csíkszereda); *Csángó Kultúráért Díj* (2007. Budapest, Oktatási és Kulturális Minisztérium); *Gróf Mikó Imre emlékérem* (Kolozsvár 2009, Erdélyi Múzeum-Egyesület); *Arany János Díj* (MTA 2013); a Magyar Művészeti Akadémia *Népművészeti Tagozatának díja* (Budapest, 2014); *Teleki József Díj*, Erdélyi Múzeum-Egyesület (Kolozsvár, 2016); *Ezüstfenyő Díj* (RMDSz 2017); *Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikereszt* (2017); *Ortutay Gyula emlékérem* (Magyar Néprajzi Társaság, 2022).

Összegezve az elmondottakat, megállapítható, hogy Tánczos Vilmos maradandó tudományos eredményeket felmutató tudományos kutató és tanár egyéniség, akinek teljesítménye nemzetközi mércével mérve is kiemelkedő. A külhoni magyar tudományosság egyik büszkesége. Méltán választotta meg külső taggá az MTA 2025. évi közgyűlése - É. Kiss Katalin rendes tag, Péntek János külső tag, Pozsony Ferenc külső tag és Paládi-Kovács Attila rendes tag ajánlása nyomán - a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjának.

Budapest, 2026. február 16.

Paládi-Kovács Attila